

ZEDELIJKHEIDSWETGEVING: DE NIEUWE TEKSTEN^o

E. Brongersma*

Op 13 november 1990 nam de Tweede Kamer een voorstel aan tot wijziging van de zedelijkheidswetgeving. Tegen stemden alleen drie kleine rechtse partijen (SGP, RPF en Centrumdemocraten). Alle andere partijen stemden met min of meer geestdrift voor. Ten tijde van het persklaar maken van deze bijdrage had de Eerste Kamer reeds haar voorlopig verslag uitgebracht, waaruit blijkt dat ook daar een meerderheid positief tegenover het voorstel staat. Op 15 oktober 1991 nam de Eerste Kamer het wetsontwerp aan.

De beoogde wijziging komt in hoofdzaak op het volgende neer:

- a. verkrachting binnen huwelijk wordt strafbaar;
 - b. de omschrijving van verkrachting ondergaat verandering: 1. ook gewelddadige penetratie van mond of anus komt eronder te vallen, en dus kan ook een mannelijk persoon slachtoffer van verkrachting zijn; 2. ook bedreiging met andere dingen dan geweld wordt een element van verkrachting;
 - c. de bestaande bescherming van lichamelijk onmachtigen tegen ongewenste seksuele handelingen gaat zich ook uitstrekken tot psychisch gestoorden;
 - d. bij geweldloze seksuele penetratie van minderjarigen onder de 12 jaar (meisjes en jongens) wordt de strafmaat gelijk getrokken met die, welke thans op "vleselijke gemeenschap" met een nog niet 12-jarig meisje is gesteld;
 - e. alle geweldloze seksuele handelingen met een kind boven de 12 jaar en onder de 16 jaar worden slechts op klacht vervolgbaar, tenzij de dader een gezagspersoon voor de jongere is; (de klachtvereiste geldt thans alleen voor "vleselijke gemeenschap" met een meisje van die leeftijd);
 - f. de mogelijkheid een klacht in te dienen wordt voor de sub e. genoemde gevallen verruimd;
 - g. in de gezondheidszorg en de maatschappelijke zorg krijgen patiënten en cliënten strafrechtelijke bescherming tegen "ontucht" door degenen aan wie zij zich hebben toevertrouwd.
- In het volgende zullen wij de betekenis van deze wijzigingen nagaan en bespreken hoe ze tot stand kwamen.

* Dr. E. Brongersma, jurist. Voorzitter van de Brongersma Stichting tot bestudering van jeugdseksualiteit. Tetterodeweg 1, 2051 EE Overveen.

^o Geaccepteerd voor publicatie 9 april 1991.

Voorgeschiedenis

Hervormingen van de zedelijkheidswetgeving plegen in Nederland nogal wat tijd te kosten. Nog tijdens de debatten over de afschaffing van art. 248 bis van het Wetboek van Strafrecht (homoseksuele handelingen van een meerderjarige met een minderjarige tussen de 16 en 21 jaar), bevorderde de Minister van Justitie Polak in 1970 de instelling van de Adviescommissie Zedelijkheidswetgeving (voorzitter eerst Peters, later Melai) ter voorbereiding van een algehele herziening van de voorschriften in het strafwetboek "ter zake van de bescherming der goede zeden". Deze commissie kwam met drie interimrapporten (filmkeuring 1970, exhibitionisme, naaktrecreatie en pornografie 1973, prostitutie 1977) en in 1980 met een eindrapport (verkrachting en aanranding, bescherming van jeugdigen en van afhankelijke personen). De filmkeuring werd in 1971 voor personen boven 16 jaar afgeschaft en voor jongeren nader geregeld; de bepalingen over exhibitionisme en pornografie zijn in 1985 herzien; herziening van het bordeelverbod en de bestraffing van souteneurs is voorbereid, maar nog niet uitgevoerd. In 1984 kwam minister Korthals Altes met een wetsontwerp over de z.g. "zwarte zedendelicten", besproken in het eindrapport van de commissie-Melai. Dit wetsontwerp had instemming gevonden bij de Emancipatieraad, maar de weinig tactische presentatie aan de media leidde tot voorstellingen die de publieke opinie in heftige beroering brachten. Velen meenden b.v. dat aan jongeren van 12 jaar en ouder voortaan elke bescherming zou ontvallen. Korthals Altes kwam onder druk te staan, niet het minste van eigen partijgenoten die voor het effect op de aanstaande verkiezingen vreesden. Hoe de Raad van State tenslotte over de voorgestelde wijzigingen oordeelde is nooit bekend gemaakt. In ieder geval heeft dit ontwerp de Kamer nooit bereikt. De NVSH klaagde: "Daarmee worden dan wel twintig jaar adviezen, onderzoeken, discussies en wetsvoorbereidingen opzij geschoven."

Verkrachting binnen huwelijk

Zeer ontevreden over de trage gang van zaken was met name de vrouwenbeweging, die al lang storm liep tegen de woorden "buiten echt", waardoor in de artikelen 242 en 243 W.v.S. bescherming tegen verkrachting en ook tegen de onderwerping van een bewusteloze of onmachtige aan "vleselijke gemeenschap" onthouden wordt aan de vrouw wanneer de dader haar echtgenoot is. Stammend uit een tijd waarin de aanspraak van de gehuwde man op seksuele beschikbaarheid van zijn vrouw voorop stond, past de uitzondering niet meer in de hedendaagse kijk op de huwelijksverhouding en de zelfstandigheid van de vrouw. De uitzondering is daarbij des te bevreemdender omdat zij alleen betrekking heeft op de voltrokken coïtus en niet geldt, indien de man zijn vrouw alleen dwingt "tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen" (art. 246 W.v.S.: aanranding) of haar op andere manieren mishandelt (art. 300 e.v. W.v.S.). In het laatste geval geldt hetzelfde als een verzwarende omstandigheid indien de man het misdrijf tegen zijn eigen vrouw begaat (art. 304 W.v.S.).

Het schrappen van de woorden "buiten echt" in het verkrachtingsartikel mocht van meer principiële dan van praktische betekenis lijken. Wat zich in de echtelijke slaapkamer heeft afgespeeld is immers meestal niet voor bewijslevering in een strafzaak vatbaar. Maar twee geruchtmakende arresten van de Hoge Raad kwamen juist in 1987 en 1988 op pijnlijke wijze aan de uitzondering herinneren. Vooral het eerste geval was sprekend: een man verkrachtte zijn vrouw nadat de echtscheiding tussen partijen was uitgesproken maar voordat deze bij de burgerlijke stand was ingeschreven en daardoor effectief geworden was. De Hoge Raad hield vast aan de woorden die verkrachting slechts strafbaar stellen "buiten echt" en lieten de man vrijuit gaan.

Nu het huwelijk in onze maatschappij niet meer de enige vanzelfsprekende duurzame samenlevingsvorm is, is het bovendien onaanvaardbaar indien de vrouw in het huwelijk van een bescherming tegen mannelijk geweld verstoken blijft, welke zij in de lossere samenlevingsvormen wel zou kunnen inroepen.

De vrees dat het wegvallen van de uitzonderingen zou kunnen leiden tot onwenselijke justitiële inmenging in het huwelijksleven is niet gegrond. De gehuwde vrouw heeft immers het recht, het afleggen van een getuigenis tegen haar man te weigeren. Daarop zal een tegen haar zin ondernomen vervolging wel haast steeds vastlopen.

De SGP en de RPF onthielden hun stem aan de wijzigingswet voornamelijk omdat ze hierin een verwerpelijke gelijkstelling van het huwelijk met andere samenlevingsvormen lazen. Het GPV liet zich door de argumenten van de minister overtuigen.

Bescherming psychisch gestoorden

Behalve de strafbaarstelling van verkrachting binnen huwelijk was er nog een urgent punt. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens had in zijn arrest van 26 maart 1985 Nederland in gebreke gesteld, omdat ons strafrecht in de artikelen 243 en 247 wel personen die in staat van lichamelijke onmacht of bewusteloosheid verkeren tegen seksuele aantasting beschermt, maar volledig zwijgt over meerderjarige slachtoffers die door hun psychische gesteldheid kwetsbaar zijn. Voorgesteld werd daarom, naast het verkeren in staat van bewusteloosheid of lichamelijk onmacht te vermelden: het lijden "aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van haar of zijn geestvermogens dat zij of hij niet of onvolkomen in staat is haar of zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden."

Hier en daar onder de kamerleden bestond vrees dat deze bepaling ook seksueel gewenste omgang met psychisch gestoorde personen in de weg zou staan. De minister wees hiertegenover op de betekenis van het woord "daarmtrent" in de formule. Iemand kan ernstig gestoord zijn, maar zolang hij/zij zelf op seksueel gebied iets wil en dit kan duidelijk maken mag een partner daarop straffeloos ingaan.

Het te beschermen rechtsgoed

Bij de discussies over deze en de volgende bepalingen kwam in de Kamer een duidelijke tegenstelling tussen twee stromingen aan het licht. Bij de commissie-Melai, bij minister Korthals Altes, en nu in de Kamer bij partijen als de PvdA, de VVD, D'66 en Groen Links heerste de opvatting dat de zedelijkheidsartikelen in het strafrecht principieel "de wilsvrijheid van de burger bij de beleving van zijn of haar seksualiteit in de privésfeer tegen inbreuken daarop door derden", dus de vrijheid tot seksuele zelfbepaling dienden te verdedigen. Daartegenover stond bij minister Hirsch Ballin en het CDA de bescherming van zwakke en afhankelijke personen voorop. Natuurlijk betrof het hier geen óf-óf-tegenstelling. Ook de commissie-Melai had op de zojuist aangehaalde woorden meteen laten volgen "de bescherming van in het maatschappelijk verkeer kwetsbare groep personen tegen de op hen gerichte seksuele verlangens van anderen".

Het scherpst kwam de tegenstelling tot uitdrukking wanneer de positie van jongeren onder de 16 jaar (leeftijd van de seksuele volwassenheid) in het geding was. De eerste stroming wilde in principe ook voor deze groep de mogelijkheid openhouden van een straffeloos seksueel contact uit eigen vrije wil, waarbij die vrije wil dan beschermd zou moeten worden tegen onjuiste beïnvloeding. Daarbij wees men op het onderzoek van dr. Sandfort, die heeft aangetoond dat vrijwillige contacten en relaties van jeugdigen regelmatig voorkomen. De tweede stroming vond de vraag of er sprake is van een vrije wil binnen deze categorie van nog-niet-zestienjarigen rechte tens niet relevant; zij bepleitte: stel hier alles strafbaar en, mocht deze strafbaarstelling in een concreet geval tot onhoudbare consequenties leiden, zoek dan de oplossing: 1. in de bevoegdheid van het openbaar ministerie van vervolging af te zien, óf 2. door een beperkende interpretatie te geven aan het begrip "ontucht", óf 3. door het delict alleen op klacht vervolgbaar te maken.

Ter verdediging van zijn standpunt heeft minister Hirsch Ballin met nadruk betoogd dat vrijwilligheid geen voldoende criterium en geen juridisch hanteerbaar begrip is. Dit wil niet zeggen dat hij aan de vrijwilligheid, waar werkelijk aanwezig, geen betekenis wilde hechten. Integendeel, tijdens de debatten verklaarde hij herhaaldelijk dat vrijwilligheid het ontuchtig karakter aan bepaalde handelingen zou kunnen ontnemen. Maar naar zijn mening viel dit niet in wetstermen te omschrijven. Toestemming bewijst immers nog geen vrijwilligheid. Een jeugdige kan zichzelf b.v. aanbieden aan een leraar om een goed cijfer te krijgen, of aan een vader die om de een of andere reden ongelukkig is. "Ook bij toestemming van de betrokkene moeten er normen zijn die de verplichting inhouden halt te maken." Zijn tegenstanders wezen er intussen op dat de vrijwilligheid wel degelijk wettelijk nader te bepalen valt. Het wetboek doet dit b.v. al in art. 248 ter, waar sprake is van "giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding" als ongeoorloofde middelen ter verleiding. In het systeem waarbij alles bij voorbaat strafbaar wordt gesteld maakt de wetgever zich wat al te makkelijk van zijn taak af door een juridische "overkill", waarbij politie, officier van justitie en rechter dan maar moeten zorgen dat er geen ongelukken gebeuren.

Wat de officier van justitie betreft, hij heeft volgens art. 167, lid 2, van het Wetboek van Strafvordering inderdaad de ruime bevoegdheid, van vervolging af te zien "op gronden aan het algemeen belang ontleend".

De tweede hierboven genoemde ontsnappingsmogelijkheid ligt in een beperkende interpretatie van het begrip "ontucht". In het voetspoor van een bekend officier van justitie, mr. J.J. Abspoel, heb ik in de jaren zeventig ervoor gepleit - tot aan de Hoge Raad toe - dat handelingen gedragen door liefde, tederheid en genegenheid en door het subject ook als zodanig ervaren niet als "ontucht" gekwalificeerd mogen worden. Maar dit was toen vergeefs (zie arrest H.R. 14 sept. 1976, NJ 1977, 97 *). Bij de totstandkoming van ons strafwetboek in 1881 betekende "ontucht" ongetwijfeld elke vorm van seksueel gedrag buiten de echtelijke sponde. Maar aan de bedoelingen van de wetgever is de rechtspraak niet gebonden. Het is verheugend te zien dat nu, in 1991, zowel de Minister van Justitie als de woordvoerders van alle grote partijen geneigd blijken, betekenis te hechten aan de eigen wil, ook van een jeugdige beneden de 16 jaar.

De minister stelde herhaaldelijk dat er geen sprake van ontucht is als er een soort vrijwilligheid was. Hij nam overigens aan dat, hoe absoluut het verbod ook geformuleerd is, daar waar het ging om een vrijwillig seksueel contact, het openbaar ministerie reeds thans af zal zien van strafvervolging. Een al te optimistische voorstelling van zaken wanneer we de persberichten lezen over sommige zedenzaken waarbij kinderen betrokken zijn!

In elk geval erkende de minister het bestaan van situaties die onder de letter van de wet vallen, maar "waar voor de hand liggende opvattingen over de taak van de strafrechtspleging niet tot vervolging aanleiding zouden mogen geven". Zijn voorganger Korthals Altes had al gesproken over de jonge leraar die verloofd is met een 17-jarig meisje uit de hoogste klas, zeggend dat het absolute verbod daar "uiteraard" niet gold. Wanneer het gaat om seksuele relaties van jongeren beneden de zestien jaar onderling, die geheel vrijwillig deze relaties zijn aangegaan, "dan zal het openbaar ministerie de gepleegde handelingen naar mag worden aangenomen niet als ontuchtig beschouwen en afzien van strafvervolging". "Er kunnen zich omstandigheden voordoen, bij voorbeeld bij gering leeftijdsverschil, dat feiten als hier bedoeld niet zonder meer als ontuchtig kunnen worden aangemerkt. Personen tussen 12 en 16 jaar kunnen immers niet in alle opzichten als weerloos beschouwd".

Mevr. Soutendijk-van Appeldoorn (CDA) sprak over de relatie tussen twee jongens als "iets wat heel vrijwillig, goed en heel mooi kan zijn" en niet mag worden verstoord door het optreden van de officier van justitie. "Dit moet natuurlijk ook niet het effect zijn van de strafwet". Zij verheugde zich erover dat de nu voorgestelde regeling een betere garantie biedt "op ongestoordheid bij wel gewilde contacten".

Mevr. Swildens-Rozendaal (PvdA) zei: "Een seksueel getinte stoeipartij van jeugdigen is over het algemeen sociaal-ethisch aanvaard en het is ook sociaal-ethisch

*) Het gevoerde pleidooi is grotendeels gepubliceerd in mijn artikel "De betekenis van 'ontucht' bij zedenmisdrijven met kinderen" (Delikt en Delinkwent, jrg. 8, afl. 1, jan. 1978, p. 6-19).

aanvaard en het is ook sociaal-ethisch aanvaard dat in die gevallen jeugdigen zelf beslissen. Het O.M. kan dan zeggen: deze handelingen zijn niet 'ontuchtig'. Zij wilde ook de strafbaarheid van seksuele handelingen met afhankelijke personen beperken tot de gevallen waarin dit gedrag is voorbereid of bevorderd door misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding. Zij vond "dat vrijwillig tot stand gekomen seksueel contact door justitie gerespecteerd dient te worden".

Mr. Wolffensperger (D'66) bepleitte te streven naar een zodanige formulering, dat ook voor patiënten en nog-niet-zestienjarigen "in principe de mogelijkheid bestond van een straffeloos seksueel contact uit eigen vrije wil". Hij gaf als voorbeeld: een meisje van 15 dat verliefd wordt op een jongen van 18. De minister noemde dit, wonderlijk genoeg, "een hoogst theoretisch voorbeeld", terwijl het toch eerder een alledaags geval is.

Van mevr. Van Es (Groen Links) mag wat in een relatie tussen 15-jarigen wel plaatsvindt niet als ontuchtige handelingen worden gekwalificeerd. Zij wees erop dat door verschillende interpretatie van het woord "ontucht" het "vrijen van een meisje van 17 met een jongen van 14 in de ene periode betrekkelijk eenvoudig als niet ontuchtig zou kunnen worden aangemerkt en in de andere periode wel".

Klachtdelict

De partijen hebben elkaar tenslotte gevonden in de oplossing die geweldloze seksuele handelingen met jeugdigen tussen de 12 en 16 jaar alsook met lichamelijk of psychisch onmachtigen tot een klachtdelict maakt. Een klachtdelict wil zeggen dat het gepleegde feit wel een misdrijf is, maar zonder formele klacht niet vervolgbaar. Volgens de meeste schrijvers is in dit geval de politie ook niet tot opsporing bevoegd.

De weg die tot deze oplossing leidde was opmerkelijk. De regering had haar in het oorspronkelijke wetsontwerp niet voorzien; zij is uit het overleg met de Tweede Kamer geboren. Sinds de invoering van ons W.v.S. in 1886 heeft art. 245 van "vleselijke gemeenschap" met een meisje van 12-16 jaar een klachtdelict gemaakt, dit om de mogelijkheid te scheppen dat de "niet zelden zeer jonge man, die zulk een meisje in belangwekkende omstandigheden gebracht heeft, door een huwelijk zijne fout zo veel mogelijk herstelt". In de Kamer van 1990 bestond nu een sterke drang, alle wetbepalingen sekse-neutraal te maken. Dus werd de "vleselijke gemeenschap met een vrouw" vervangen door het "seksueel binnendringen van het lichaam". Zulk een binnendringen is vaginaal, oraal of anaal mogelijk, en het slachtoffer kan dan ook een mannelijk persoon zijn. Tot dusver waren dergelijke handelingen, indien gepleegd met jeugdigen, begrepen onder art. 247 (ontucht met iemand beneden de 16). In de gewijzigde tekst kwamen ze te vallen onder art. 245 en werden ze klachtdelict. Maar zo ontstond een wonderlijke anomalie: diegene die een jongen van 12-16 jaar anaal penetreerde zou slechts op klacht vervolgd kunnen worden, maar diegene die deze jongen alleen "ontuchtig" betastte zou door de justitie ook zonder klacht kunnen worden aangepakt. Deze vreemde situatie werd vermeden door ook van art. 247 een klachtdelict te maken.

Voor de klacht is hier een regeling geschapen die van de gebruikelijke afwijkt. Normaal is bij een minderjarige onder de 16 jaar alleen de "wettige vertegenwoordiger in burgerlijke zaken", dus vader of voogd, tot het indienen van de klacht bevoegd. Voor deze zedendelicten is nu ook aan de minderjarige zelf, alsmede aan de Raad voor de Kinderbescherming deze bevoegdheid verleend. De Raad is ingeschakeld met het oog op gevallen van incest. Ouder/kind-incest is krachtens art. 249 ook zonder klacht vervolgbaar, maar incest met b.v. een broer, een oom, een grootvader niet. Men kan zich voorstellen dat bij zo'n feit de ouders niet hun eigen zoon, broer of vader willen aanklagen, terwijl het slachtoffer zelf onder zware druk staat van een klacht af te zien. Dan kan de Raad ingrijpen. Evenals de ouder of voogd heeft die drie maanden de tijd nadat het feit ter kennis is gekomen. Maar de ervaringen met incestslachtoffers die pas na geruime tijd door de noodlottige gevolgen van het ondergane misdrijf gekweld en tot reageren gedreven werden hebben ertoe geleid, aan het slachtoffer zelf een termijn te laten even lang als voor de verjaring van de vervolgbaarheid gesteld is. Voor de hier bedoelde strafbare feiten is dit twaalf jaren.

Indien de klacht werd ingediend door de ouders van de minderjarige of door de Raad voor de Kinderbescherming, dan verplicht art. 165a van het Wetboek van Strafvordering de officier van justitie de minderjarige zelf in de gelegenheid te stellen, zijn mening omtrent de wenselijkheid van vervolging kenbaar te maken. Dit in 1985 ingevoerde voorschrift laat de eindbeslissing over vervolgen of niet-vervolgen bij de officier, maar het is zeker de bedoeling dat vervolging tegen de uitdrukkelijke wens van de minderjarige slechts zal plaatsvinden als zeer sterke motieven daartoe nopen.

Terminologie

Door de invoering van de term "handelingen die bestaan of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam", een invoering noodzakelijk om de huidige bepalingen over verkrachting en misbruik van meisjes sekse-neutraal te maken, verdwijnt uit het wetboek de "vleselijke gemeenschap". Een verouderde woordkeuze die volgens verschillende kamerleden hoognodig opgeruimd moest worden! Minder succes hadden ze met hun aanval op het woordgebruik "ontucht" resp. "ontuchtige handelingen". Op het voetspoor van de commissie-Melai en het ontwerp Korthals Altes wilden ze hiervoor gaan lezen "seksuele handelingen". Minister Hirsch Ballin wees dit hardnekkig af. Hij wilde de onderhavige wijziging beperkt houden en deze verandering in terminologie maakte een ingrijpender bewerking van de tekst noodzakelijk. De beide uitdrukkingen dekken immers elkaar niet volledig. "Seksuele handeling" is ruimer dan 'ontucht'; deze laatste sluit een maatschappelijke afwijzing in. Zo is de bijslaap van twee echtelieden wel een seksuele handeling, maar geen ontucht.

Verkrachting - aanranding

Evenmin met succes bekroond waren de pogingen van een aantal kamerleden, de onderscheiding tussen verkrachting (volledige penetratie) en aanranding (afdwingen

van andere seksuele handelingen) uit de wet te verwijderen. Nu de "vleselijke gemeenschap" vervangen wordt door seksueel binnendringen, wat niet alleen in de vagina, maar ook in mond en anus geschieden kan, gaan dus vanzelf de afgedwongen orale en de afgedwongen anale penetratie, die bij de thans geldende tekst "aanranding" opleveren, in de toekomst als "verkrachting" gekwalificeerd worden. Dit betekent een aanzienlijk zwaardere strafbedreiging (maximaal twaalf in plaats van acht jaar). De commissie-Melai had het onderscheid willen handhaven. Onder aandrang o.a. van de vrouwenbeweging was het daarentegen in het ontwerp Korthals Altes geschrapt, met als motief: op dit punt gaat het niet aan, een verschil te maken tussen erge en minder erge daden; dit is niet in het belang van het slachtoffer. Minister Hirsch Ballin wees deze idee niet geheel van de hand, maar weigerde "meer veranderingen voor te stellen dan zinvol zijn om het doel van de wetgeving te bereiken". Een radicaal andere formulering zou volgens hem niet tot een wezenlijk ander resultaat leiden.

Wel werd overal waar de wet thans spreekt van dwingen "door geweld of bedreiging met geweld" (dus bij verkrachting en aanranding) aan "geweld" toegevoegd "of een andere feitelijkheid". Daardoor gaat ook psychische druk eronder vallen. Als voorbeeld mag gelden: de patroon die zijn secretaresse met ontslag bedreigt als ze hem niet terwille is.

Patiënten en cliënten

Art. 249 van het strafwetboek strekt ter bescherming van afhankelijke personen, b.v. van minderjarige kinderen tegenover ouders, leraren, werkgevers, of van de in penitentiare inrichtingen, opvoedingsgestichten, ziekenhuizen en weldadigheidsinstellingen opgenomen personen tegen de aldaar werkzame functionarissen. Besloten is, deze opsomming uit te breiden met personen die zich als patiënt of cliënt hebben toevertrouwd aan de hulp of zorg van iemand die werkzaam is in de gezondheidszorg of de maatschappelijke zorg. Een aantal geruchtmakende gevallen gaf aanleiding tot deze aanvulling. Het is ook een anomalie dat op het ogenblik een arts wel gepakt kan worden wanneer hij zich vergrijpt aan een patiënt in het ziekenhuis, maar niet voor soortgelijke handelingen met dezelfde patiënt als die hem op zijn spreekuur thuis bezoekt. Veel discussie is er over deze uitbreiding van de strafbaarstelling dan ook niet gevoerd.

Door de beperkende betekenis van het woord "ontucht" zal de bepaling niet toepasselijk zijn op b.v. een arts die zijn vrouw of een vriendin in behandeling heeft en op haar seksuele wensen ingaat. Dit is dan immers geen "ontucht", maar eventueel een zaak van beroepsethiek en van tuchtrecht.

Evaluatie

Van verschillende kanten is druk op de minister uitgeoefend, opnieuw aan een

commissie de opdracht te geven tot voorbereiding van een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving. Minister Hirsch Ballin wees dit standvastig van de hand. Naar zijn mening zou de wet, na deze wijziging, wel in overeenstemming zijn "met de opvattingen die thans in brede lagen van de samenleving leven" en hij wilde er niet meer in gaan roeren. Wel had hij het plan, een jaar na de inwerkingtreding bij het openbaar ministerie te gaan informeren of "de dan bestaande strafbepalingen een adequate bescherming bieden tegen seksueel geweld in al zijn verschijningsvormen". Mochten er dan nog ernstige problemen blijken te bestaan, dan wilde hij zich wel beraden over een verdergaande herziening. Met name de heer Wolffensperger (D'66) nam daar geen genoegen mee en wist de toezegging los te peuteren, dat bij deze evaluatie naast de bevindingen van het openbaar ministerie ook berichten elders uit de samenleving, b.v. van wetenschappelijk onderzoek, zullen worden meegewogen. Het zou de minister intussen zeer verbazen als er dan voorbeelden aan het licht zouden komen van situaties, waarin vervolging was ingesteld, terwijl deze "naar de voor de hand liggende opvattingen over de taak van de strafrechtspleging niet tot vervolging aanleiding zouden mogen geven".

Bijlage

De wetsteksten

De middelste kolom B vermeldt wat niet gewijzigd wordt. Samen met kolom A gelezen geeft zij de thans geldende, binnenkort vervallende tekst van de bepalingen uit het Wetboek van Strafrecht. Samen met kolom C gelezen geeft kolom B de tekst van de bepalingen, zoals die zal gaan luiden na aanneming van het wetsontwerp.

A. Vervallende tekst	B. Gehandhaafde tekst	C. Nieuwe tekst. Toevoegingen en wijzigingen
<p>een vrouw</p> <p>met hem buiten echt vleselijke gemeenschap te hebben,</p>	<p>Artikel 242 Hij die door geweld</p> <p>of bedreiging met geweld</p> <p>dwingt</p> <p>wordt als schuldig aan verkrachting gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.</p>	<p>of een andere feitelijkheid</p> <p>of een andere feitelijkheid iemand</p> <p>tot het ondergaan van handelingen die bestaan of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam,</p>
	<p>Artikel 243 Hij die</p> <p>van wie hij weet dat</p> <p>in staat van bewusteloosheid of</p> <p>onmacht verkeert,</p> <p>wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geld- boete van de vijfde categorie.</p>	<p>met iemand</p> <p>hij</p> <p>lichamelijke</p> <p>dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoomis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daarom- trent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden, han- delingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnen- dringen van het lichaam,</p>
<p>vleselijke gemeenschap heeft met een meisje</p>	<p>Artikel 244 Hij die</p> <p>beneden de leeftijd van twaalf jaren</p> <p>wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.</p>	<p>met iemand</p> <p>handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnen- dringen van het lichaam,</p>

A. Vervallende tekst**B. Gehandhaafde tekst****C. Nieuwe tekst.**

Toevoegingen en wijzigingen

buiten echt vleeselijke
gemeenschap heeft

een vrouw

Artikel 245

1. Hij die

met

die de leeftijd van twaalf

maar nog niet die van zestien jaren
heeft bereikt,wordt gestraft met gevangenisstraf
van ten hoogste acht jaren of geld-
boete van de vijfde categorie.2. Vervolging heeft, buiten de ge-
vallen van de artikelen 248 en 249,
niet plaats dan op klacht.

iemand,

jaren

buiten echt, ontuchtige handelingen
pleegt die bestaan uit of mede bestaan
uit het seksueel binnendringen van
het lichaam,3. Tot de klacht bedoeld in het tweede
lid is naast de wettelijke vertegen-
woordiger in burgerlijke zaken, be-
doeld in artikel 65, eerste lid, tevens
bevoegd de raad voor de kinder-
bescherming.4. In afwijking van het bepaalde in de
artikelen 64 tot en met 66 is degene ten
aanzien van wie het feit is gepleegd te
allen tijde tot de klacht gerechtigd, in
dier voege dat de termijn welke de
klacht kan worden ingediend gelijk is
aan de verjaringstermijn bedoeld in
artikel 70.**Artikel 246**

Hij die door geweld

of bedreiging met geweld

iemand dwingt tot het plegen of dul-
den van ontuchtige handelingen,
wordt, als schuldig aan feitelijke aan-
randing van de eerbaarheid, gestraft
met gevangenisstraf van ten hoogste
acht jaren of geldboete van de
vijfde categorie.

of een andere feitelijke

of een andere feitelijke

Artikel 2471. Hij die met iemand van wie hij weet
dat hij in staat van bewusteloosheid of

onmacht verkeert,

of met iemand beneden de leeftijd van
zestien jaren

lichamelijke

dan wel aan een zodanige gebrekkige
ontwikkeling of ziekelijke stoornis van
zijn geestvermogens leidt (sic!) dat hij
niet of onvolkomen in staat is zijn wil
daaromtrent te bepalen of kenbaar te
maken of daartegen weerstand te
bieden

A. Vervallende tekst	B. Gehandhaafde tekst	C. Nieuwe tekst. Toevoegingen en wijzigingen
<p>of</p> <p>van vleselijke gemeenschap</p>	<p>ontuchtige handelingen pleegt of laatstgemelde tot het plegen van of dulden van zodanige handelingen</p> <p>, buiten echt,</p> <p>met een derde verleidt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.</p>	<p>buiten echt</p> <p>2. Indien de in het eerste lid bedoelde persoon beneden de leeftijd van zestien jaren, twaalf jaren of ouder is, heeft vervolging, buiten de gevallen van de artikelen 248 en 249, niet plaats dan op klacht.</p> <p>3. Het derde en vierde lid van artikel 245 zijn van overeenkomstige toepassing.</p>
	<p>(Artikel 258: Strafverzwaring indien het misdrijf zwaar lichamelijk letsel of de dood ten gevolge heeft.)</p>	
<p>2. Vervolging heeft niet plaats dan op klacht van hem tegen wie het misdrijf is gepleegd.</p> <p>3. De termijn bedoeld in art. 66 beloopt voor deze klacht zes maanden.</p>	<p>Artikel 248ter.</p> <p>1. Hij die door giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding een minderjarige van onbesproken gedrag, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, opzettelijk beweegt ontuchtige handelingen van hem te dulden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.</p>	<p>1. Het tweede, derde en vierde lid van artikel 245 zijn van overeenkomstige toepassing.</p>
	<p>Artikel 249</p> <p>1. Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.</p> <p>2. Met dezelfde straf wordt gestraft:</p> <p>1°. de ambtenaar die ontucht pleegt met een persoon aan zijn gezag onderworpen of aan zijn waakzaamheid toevertrouwd of aanbevolen;</p>	

A. Vervallende tekst

B. Gehandhaafde tekst

C. Nieuwe tekst

Toevoegingen en wijzigingen.

opgenomen.	<p>2°. de bestuurder, geneeskundige, onderwijzer, beambte, opzichter of bediende in een gevangenis, rijks-werkinrichting voor kinderbescherming, weeshuis, ziekenhuis of instelling van weldadigheid, die ontucht pleegt met een persoon daarin</p>	<p>opgenomen; 3°. degene die, werkzaam in de gezondheidszorg of maatschappelijke zorg, ontucht pleegt met iemand die zich als patiënt of cliënt aan zijn hulp of zorg heeft toevertrouwd.</p>
------------	---	--